

חדירת מנהגי ספרד ליהדות תימן

תמיר רצון

מן המפורסמות, שיהדות תימן אדוקה בפסיקותיו של הרמב"ם יותר משאר העדות, וכבר הצביעו על כך מלומדים וחכמים במרוצת הדורות.¹ וכך מציין המהרי"ץ:

דע דארץ המערב ומצרים וארץ תימן² אתריא דהרמב"ם הוא, וזה גלוי ומפורסם בספרים ובפי כל. וכ"כ השכ"ג סי' קכ"ח דגם ארץ המערב אתריא דרבי' הב"י. ולמדתי מהשכ"ג בהגהת הטור דאם יש מחלוקת באיזה דין בין הרמב"ם ורבי' דנהיגינן כהרמב"ם אפי' באתריא דהב"י, ובשאר מלי דלא פליג הרמב"ם או שלא נזכר בדבריו ונזכר הב"י נהיגינן כהב"י אף דשאר פוסקים פליגי עליה ע"ש. וזה דבר מוסכם גם מהסברא בידנו קודם ראותי דברי השכ"ג דוק.³

מלשון תשובת מהרי"ץ עולה, שהשימוש במילה "נהיגינן" מופיע גם ביחס לרמב"ם וגם ביחס לבית-יוסף. שלעולם "דנהיגינן כהרמב"ם", אבל במקום שהרמב"ם אינו מגלה את דעתו - "נהיגינן כהב"י".⁴

אע"פ שבכל הזמנים הגיעו לתימן ספרים של חכמי ישראל משאר הגלויות, בכל זאת עדת תימן המשיכה להיות קשורה לפסיקותיו של הרמב"ם, שלא כדעת האומרים, שיהדות תימן

¹ כ"כ הרמב"ן בכתביו ח"א, עמ' שמא; רבי ע' מברטנורא באגרת רבי עובדיה מברטנורא, אגרות ארץ ישראל, א' יערי, תש"ן, עמ' 140; החיד"א, מתזיק ברכה, או"ח סי' לח סק"א; רבי י' פראג' בשו"ת מהרי"ף, סי' נט וסי' סא; הרב ח' שבתי מגדולי חכמי שאלוניקי במאה ה-16 בשו"ת מהרה"ש, אה"ע סי' ב דף פה; מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"ב, סי' רנא, וכן סי' קפ עמ' רא, ובה"ג, סי' י וסי' ע. שם [סי' ע] ס"ט, עמ' נו; הרב ד' משרקי בהקדמה לשתיילי זיתים; הרב י"ש אלישר, סוף המאה ה-19 בשו"ת מעשה איש, אבן העזר, סי' יב. וכ"כ חכמי בית-דין צנעא בתשובתם בנוגע לאפיית מצות בחול-המועד פסח בשנת תר"ע (1910) בספר צהר להשיפת גזני תימן, י' נחום, תשמ"ו, עמ' רעג, ובתשובתם לרב אברהם יצחק הכהן קוק בשנת תרע"ו (1911), מסע לתימן, ש' יבניאלי, תשי"ב, עמ' 196-199; הרב א' אלנדאף בשו"ת זכרוני איש, הנקרא 'ענף חיים' חלק ב, סימן ל; הרב ע' קורח, סערת תימן, תשמ"ח, עמ' קא, ראה גם עמ' צט; הרב ש"י הלוי בשו"ת דברי שלום חכמים עמ' כז, וראה גם שם, עמ' קפד.

² כל המילים המודגשות בהקדמה זאת וכן אלה שבסוגרים רבועים אינן מצויות במקור, אלא הדגשה שלי (ת"ר).

³ שו"ת פעולת צדיק, ח"ב, סי' רנא.

⁴ את יחסו של מהרי"ץ לרמב"ם ומרן היטיב לתאר מ' גברא בספרו חכמי ישראל בתימן-מהרי"ץ, תשנ"ד, עמ' 159 –

אימצה את דעת הרמב"ם, מכיוון שלא הגיעו אליהם שאר ספרי הראשונים.⁵ בעניין זה מציין הרב ס' חוזה⁶ ממחוז 'שרעב' שבתמין:

לא כאותם המוציאים דבה שאומרים לא היה ספרים בתימן. אלא, היו מעטים ויקרים אבל לא נעדר שום ספר מספרי קבלה הלכה תלמוד ומדרשים ממה שיש במדינות המפותחות. והעדות תמצא בספרים שנתחברו ע"י המחברים ביהדות תימן ראשונים ואחרונים כל המקורות תמצא אותם דבר בשם מחברו ושם הספר שהעתיקו ממנו. אותם החוקרים מא"י או ממקומות אחרים לתימן, בוודאי שלא הגיעו לכל פנה, ובפרט לכל הכפרים הפזורים על כל תימן, מנהגיהם השונים וסגנונם ולולא דמסתפינא מאינשי דאזלו מעלמא דין, הויתר אמר מה דאמר שלמה ע"ה, והמשכיל יבין.⁷

ספרי ראשונים הגיעו לתימן על ידי שד"רים עוד בחייהם של מחבריהם. נמצא בתימן עותק מהדפוס הראשון של השו"ע לחלק "אורח חיים" שנדפס בשנת שכ"ה (1565) בחייו של הרב י' קארו, והובא בדור האחרון לישראל ע"י הרב י' קאפח.⁸ וכך כותב הרב י' צובירי:

אכן הדבר ידוע שלא ארכו השנים כל כך למצב זה, כי כאשר הגיעו אחרי כן לתימן ספריהם של רבי הרד"א ורבי יעקב בעל ארבעת הטורים **עוד בחייו**, ויותר מאוחר כאשר הגיעו ספריו של מרן, בית יוסף ושולחן ערוך, **גם בהיותו עוד בחיים**...⁹

בתימן גם נשתמרו ספרי ראשונים שנשתכחו ונעלמו בשאר תפוצות ישראל, לדוגמה: נמצא בתימן כתב-יד של 'שאלות ותשובות לריטב"א' מהמאה ה-14, כתב-יד יחיד בעולם שנשתמר באוצרות גנזיו של הרב יחיא קאפח. גם שאלות ותשובות של הראב"י-אב"ד,

⁵ כך כתב הרב ד' משרקי, בהקדמה לספרו **שתילי זיתים**: "ועול הגלות אשר בכל ד' קצווי הארץ לא נשמע כמוה וספרי המחברים הנפוצים בכל מושבות ישראל נמנעים מהארץ הזאת לא זכינו כי אם לאור מורינו ורבינו מהריק"א ז"ל אחר שהיו קדמונינו ז"ל בכל ענייניהם על פי חיבור הרמב"ם ז"ל, כי ספרי זולתו מהמחברים לא היה נמצא לאחר האיר להם אור ספר הב"י...". ראה דברי הרב ר' ערוסי, שסתר את דבריו ע"י שימוש בדברי בנו של הרב ד' משרקי במאמר 'הגורם העדתי בפסיקת ההלכה', **דיני ישראל** י' יא' (תשמ"א-תשמ"ג), עמ' קל"ט-ק"מ.

⁶ נולד בתימן ב-1917, נפטר בישראל ב-1997.

⁷ בספרו **תולדות הרב שלום שבזי וספר גלות תימן**, עמ' סח.

⁸ ראה א' גימאני, 'הייחוד שבהשפעת השולחן ערוך לר"י קארו על יהדות תימן', **אפיקים**, צב, שבט תשמ"ט, עמ' 22.

⁹ הקדמה לסיפורו **הכנסת הגדולה ח"ב**, תשל"ו, עמ' 7.

הראב"ד, רבנו תם (נכדו של רש"י), רבי יוסף אבן מיגאש ועוד, כולם חכמי ישראל מחוץ לתימן שספריהם הגיעו לתימן קרוב לזמנם, ולא השפיעו בפסיקתם על יהדות תימן.¹⁰ ישנם גם ציטוטים רבים ומובאות בחיבוריהם של חכמי תימן בכל הדורות שמוכיחים שהייתה לפניהם ספרות ענפה ומגוונת של ספרי ראשונים, לדוגמה: הרב ד' חמדי שחי במאה ה-15, מזכיר את הטור¹¹ בחיבורו על הלכות קידוש החודש לרמב"ם, בזה הלשון: "ומצאנו בספר אשר נקרא אורח חיים, אמר בלשון זה על הקביעות..."¹²

* * *

אחרי המאה ה-16 נכנסו לתימן אט אט הספרים "בית יוסף" ו"שולחן ערוך", סידורי ספרד וספרי מקובלים, אשר השפיעו על מנהגי תימן וסידוריהם. בין המאה ה-17 ועד המאה ה-19 נמצאים סידורים שבהם מתחילים להופיע שינויים ותוספות בנוסח התפילה של יהודי תימן. כל סופר ערך לעצמו על פי שיקול דעתו סידור אישי, שבו שילב בין הישן והחדש. המבוכה הייתה כה גדולה, עד שבדיקת 500 סידורים מן המאה ה-17 וה-18 גילתה, כי אין כמעט שני סידורים זהים.¹³

נשאלת השאלה, למה התחילו השינויים רק מהמאה ה-17, ולא לפני כן? תחילת השינויים נבעו מכמה סיבות:

1. **אָבְדוֹן סְפָרוֹתֵם הַמְקוֹרִית שֶׁל יְהוּדֵי תִימָן בַּגְּלוּת מוֹזֵעַ.** גלות זאת אירעה בסוף המאה ה-17 בשנים תל"ט-ת"מ (1679-1680). בשנים אלו נדרשו עשרות רבות של קהילות לעזוב את מקומות מושבם ולגלות ל'מוזע', מקום צחיח בשפלת התהאמה בדרום מערב תימן שבחוף ים-סוף. אָבְדוֹן סְפָרוֹתֵם הַמְקוֹרִית שֶׁל יְהוּדֵי תִימָן בַּגְּלוּת מוֹזֵעַ תְּרַמָּה לַחֲדִירָה מוֹגְבֵּרֶת שֶׁל סְפָרִים מוֹדְפָסִים מִחוּץ לַתִּימָן שֶׁהִפִּיחוּ רוּחַ חֲדָשָׁה. וְכֵן מַעִיד מֵהַרִ"ץ:

ובאותה השנה בצאתם מצנעא ללכת אל מוזע היה א' גוי והפקידו אצלו כמה ס"ת וכמה ספרי תלמוד ומקרא ומפרשים וכמה קונטרסים אשר חברו הראשונים כתיבת ידיהם כי לא יכלו לשאתם מפני טורח הדרך כי גורשו משם הם ובניהם וטפם וספרים אלו כמעט מלאים בחדר אחד גדול. סבורים היו שיפייסו למלך ויחזרו לקחת ספריהם. ויהי בצאתם ויקם

¹⁰ הרב י' קאפח, 'קשרי יהדות תימן עם מרכזי היהדות', כתבים ח"ב, תשמ"ט, עמ' 827.

¹¹ או"ח, הלכות ראש חודש, סימן תכ"ח.

¹² הרב א' קאפח, בחוברת גדולי רבני תימן, תשמ"ט, עמ' 38, הע' 17; עלון לקראת שבת, פרשת מטות-מסעי, שנה ה', גיליון מס' 43 (243), עמודה שלישית.

¹³ מ' גברא, חכמי ישראל שבת-תימן-מהרי"ץ, תשנ"ד, עמ' 40.

האיש ההוא ויצת אש בהם וישרפם כולם. הן ממיעוט ספרים הן שנשרפו ספרי חידושיהם ופירושים לא נשאר רק מעט מן המעט.¹⁴

2. רבים ממנהיגי הדור הגדולים מתו בגלות מוזע, וכתוצאה מכך לא היה ממי להציל ידיעות על מסורות, שמועות ומנהגים. כך נתערערו יסודות הקהילה, והמנהיגות התפוררה, ואלה תרמו לחדירה מוגברת של מנהגי ספרד במחצית הראשונה של המאה ה-18.¹⁵

3. מעשהו של הנגיד ר' ש' עראקי (או בנו) לכופף את בתי-הכנסת בצנעא, לנטוש את הסידורים הקדמונים שבידיהם, ולקבל עליהם את נוסח ספרד ופסקי מרן.¹⁶

4. התפשטות השו"ע בכל ארצות העולם. כוונתם של מחוללי השינוי הייתה להשתלב בפסיקה ובמנהג עם כל יהדות העולם, אשר בעבר פסקו כרבנו הרמב"ם ונהגו כמותו, ועברו לפסוק כשו"ע וללכת על פיו. וכך כותב הרב ד' משרקי: "אחרי שכבר נתפשטו דיני השו"ע בכל הארצות, וכל הפוסקים האחרונים ז"ל אינם קוראים לו אלא מרן להודיעך כי הוא מרא דארעא".¹⁷

5. שו"ע כחיבור הלכתי המתחרה במשנה-תורה לרמב"ם. כל עוד לא היה בידם ספר המקיף את כל התורה בשפה ברורה ופשוטה כמשנה תורה לרמב"ם - קבעו את כל לימודם בהלכה אך ורק בו. אחר שהגיעו לתימן הספרים שו"ע ובית-יוסף, ראו בו ספר פוסקים קצר (שו"ע) עם מראה מקורות (בית-יוסף), בניגוד לרמב"ם שלא הביא שום מקורות לפסיקותיו.¹⁸

6. השפעתה העצומה של הקבלה. פריחת הקבלה ושירת הח"ן בא"י במאה ה-16 נתנו אותותיהן גם בתימן. לחדירתן סייעו אנשי תורה מתימן, שפקדו את א"י ושהכירו פנים אל פנים את גדולי המקובלים.¹⁹ כגון הרב ז' צ'אהרי שחזר מא"י לתימן, והוא מספר: "ויהי

¹⁴ מהרי"ץ, **מגילת תימן**, נתפרסם ע"י ד' סלימאן דוד ששון, הצופה לחכמת ישראל, שנה שביעית, התרפ"ג, עמ' 12; ראה גם דברי מהרי"ץ, ע"ח ח"א, דף קלב ע"ב.

¹⁵ א' גימאני, "הייחוד שבהשפעת השולחן ערוך לר"י קארו על יהדות תימן", **אפיקים**, צב, תשמ"ט, עמ' 23; ראה גם הרב א' קאפח, "חדירת השולחן ערוך לתימן", **אפיקים**, פח, תשמ"ז, עמ' 17.

¹⁶ הר"י צעדי (המאה ה-18), "דופי הזמן", **כתבים** ח"ב, תשמ"ט, עמ' 776; ראה **פעולת צדיק**, ח"ב, ס' עו, שכתב במפורש כי הנגיד הרב ש' עראקי כפה על הציבור וחכמים שלא להסתפר בעומר. ראה דברי ח' חבשוש, בספר **תולדות יהודי תימן מכתביהם**, תשל"ט, עמ' 22; הרב י' קאפח בהקדמה ל**אגדתא דפסחא**, ירושלים תשי"ט, עמ' 10-11; י' רצהבי, הקדמה לתכלאל **עין חיים השלם** ח"א, דף ח ע"ב; י' טובי, **עיונים במגילת תימן**, תשמ"ו, עמ' 198; מ' גברא, **חכמי ישראל שבתימן** - ר' דוד משרקי, תשנ"ג, עמ' 19-25.

¹⁷ הרב ד' משרקי, הקדמה ל**שתילי זיתים**.

¹⁸ ראה הרב י' צובירי, בהקדמה לסידורו **הכנסת הגדולה** ח"ב, עמ' 11.

¹⁹ א' גימאני, "הייחוד שבהשפעת השולחן ערוך לר"י קארו על יהדות תימן", **אפיקים**, צב, תשמ"ט, עמ' 22; י' רצהבי, ספרות יהודי תימן, **תימא**, ה, תשנ"ו, עמ' 19.

בבואי אל ארץ מולדתי **הבאתי מעט ספרים**, ממעונות אריות מהררי נמרים, בראותי שכיות חמדה בארץ ישראל ויהודה".²⁰
7. מוצאם של הספרים שהגיעו לתימן.

ובהיות א"י חביבה, וחכמיה ומנהגותיהם יקרים אצל הכל הכניסו קהילות הבלדי ב"תכלאל" הוספות מרובות מנוסח סדורי ספרד וגם החליפו נוסח קצת ברכות וכתבום בנוסח סדורי ספרד כאשר יעידו ה"תכלאל" מכתבי הר' יצחק ונה וכת"י הר' פנחס בן גד שזכרתי וזולתם.²¹

ועל כולם מצאו להם די כסף לקנות להם ספרי קדש, ובפרט דפוסים חומשים מפורשים ופשוטים ומחזורים ומשנה וגמרא ופוסקים ואגדות ומדרשים וקבלה, וכל ספר יובא מחוץ לגבולם קדוש יאמר לו... וקודם לזה לא היו ספרי הדפוס מרובים בתימן מרוב הדחק והעוני, והמה זכו בספרים החדשים להם מה שלא זכו אבותיהם הקדמונים, וברצון נפשם הקדישו והעריצו כקדושת ספר-תורה שבהיכל כל ספר המובא מחוץ לגבול ארצם, ואת ספרי קדמוניהם ומנהגי אבותיהם תורה הזניחום השכיבום למעצבה בבית גנזיהם ואין דורש ואין מעתיק ואין מבקש עליהם".²²

8. כמות הספרים הרבה שהגיעו לתימן ע"י שד"רים.

מהרי"ץ לא מתאונן על מחסור בספרים, כפי שרבו - מתאונן בהקדמתו לשת"ז, והדברים מובנים. בפני מהרי"ץ היו כשש מאות ספרים, פי שלושה בערך מכמות הספרים שהיו בפני רבו [ר"ד משרקי]... ניתן להסיק, אפוא, כי במחצית השנייה של המאה ה-18 הגיעה לתימן כמות גדולה מאוד של ספרים. ולא זו בלבד אלא שלמהרי"ץ הגיעו ספרים נדירים.²³

9. 'קדושת' ספרי הדפוסים. כידוע, בני תימן "יחשבו כל דבר אשר הועלה בדפוס – קדוש אמת ונכון שאין להרהר אחריו כהלכה למשה מסיני, ואף דברי מינות ח"ו – אם בדפוס הוא לא יבקר אחריהם. ובשגם בקבלה כאשר ראיתי פה ספרי נחמיה היא חיון בקבלה ודרוש אשר ביערום מן הארץ במדינתנו, ואצלם קדוש וברוך יאמרו...".²⁴

²⁰ הרב ז' צ'אהרי, ספר המוסר, מהדיר: י' רצהבי, עמ' 288.

²¹ הרב ע' קורח, סערת תימן, תשמ"ח, עמ' יז.

²² הרב י' חבשוש, קורות ישראל בתימן לרבי ישראל חבשוש, כתבים ח"ב, תשמ"ט, עמ' 721.

²³ מ' גברא, חכמי ישראל שבתימן - מהרי"ץ, תשנ"ד, עמ' 126.

²⁴ י' ספיר, אבן ספיר, 1866, דף סא ע"א.

10. מחירם הזול של ספרי הדפוסים, ויוקר כתבי היד.²⁵

11. ת"ח מפורסמים שהכניסו תוספות ושינויים מסידורי ספרד לסידורם. לדוגמא, הרב י' ונה, שחי באזור צנעא בסוף המאה ה-16, וערך סידור שיש בו שילוב ותוספות רבות מסידורי ספרד שהיו לפניו, הכוללים את ספרי השו"ע, הטור, סידור תולעת יעקב לר' מאיר בן גבאי, ועוד. הר"י ונה הוסיף מנהגים ודינים וכן תמך בגירסאות מסוימות בנוסח התפילה המצויות בסידורי ספרד. עובדת היותו ת"ח מפורסם ולבלר גרמה שהשפעתו תהיה מרובה, וסופרים רבים העתיקו את סידורו או חלקים ממנו. אפשר לומר, כי הוא החיש את התפשטות מנהגי השו"ע בתימן, אע"פ שהוא עצמו מכנה רק את הרמב"ם כ"רבינו".²⁶

* * *

חדירת המנהגים החדשים ליהדות תימן גרמה מחלוקת בקרב חכמי הדור.²⁷ על המתח שגרמו מנהגים חדשים אלה בקרב העדה כותב הרב י' צובירי:

החל משנת התנ"ח [1698] לפ"ג ליצירה בערך, שכן צצה וצמחה בעיר תימן צנעא אז קבוצה, שבראשה עמדו מחולליה מקצה, אלה היו מקצת רבנים שהתנהגו בקצת מנהגים בדרכי הקבלה לפי מושגיהם וכפי הבנתם, וגם לא שוו בשיעוריהם... רוב בני חבורה זו התנהגו בכמה מנהגי חסידות יפה בצנע לכת כיחידי סגולה לעצמם, אך אלה מעטים מהם שרצו להנהיג גם את הציבור כמו שהם נוהגים, הם שגרמו למחלוקת, אלה הם שעליהם קובל רבי מהר"י משרקי זצ"ל בספר "רביד הזהב" [סי' מג עמ' פח, שכתב "עדיין לא נטהרנו מהמחלוקת הקדומה שגרמו המקובלים הראשונים אשר היו בארצנו בענייני התפלה. ורבתה השנאה ונתפרדו הלבבות והיתה מחלוקת עצומה עד שהיינו כשני גויים ונמשך מזה חרבן בתי-כנסיות פעם

²⁵ צ' מדמוני, "רמב"ם ונוסח התפילה של יהודי תימן", יהדות תימן- פרקי מחקר ועיון, תשל"ו, עמ' שפב.

²⁶ מ' גברא, מחקרים בסידורי תימן - א' הגדה של פסח, תשמ"ט, עמ' 42-44, ובספרו חכמי ישראל שבתימן - ר' דוד משרקי, תשנ"ג, עמ' 7-26. וכך גם דעת הרב י' קאפח, כתבים ח"ב, תשמ"ט, עמ' 963; מ' גברא, "לפעלו של רבי יצחק ונה בסידורו פעמון זהב", תימא, ד, תשנ"ד, עמ' 55-65; מ' הלמיש, "הקבלה בסידורו של רבי יצחק ונה", תימא, ה, תשנ"ו, עמ' 65-82; י' רצהבי, "עיונים בהתפתחות מחזור תימן", עלי ספר ט, תשמ"א, עמ' 99-114; י' טובי, "נוסח התפילה של יהודי תימן", תימא, ז, תשס"א, עמ' 30; הרב י' רצאבי, הקדמה ל"קטעים מתוך הספר פעמון זהב למהר"י ונה זצ"ל", בסוף ספרו תולדות יצחק; א' גימאני, השפעת פסקי הרמ"א בתימן, שנתון אוניברסיטת בר-אילן, כד-כה, תשמ"ט, עמ' 31-39, שהשפעתו של מהר"י ונה באה לידי ביטוי בחיבורים מחכמי תימן במאה ה-17.

²⁷ א' גימאני, "השולחן ערוך לרבי יוסף קארו", מבויעי אפיקים, עמ' 248-254.

דבוקות. וכן מוכח בספר 'צחות' לאבן-עזרא (ספרד המאה ה-12), שהמנהג בזמנו היה להדביק רגל הקו"ף לגגה.³³

דברים אלו מאששים ומוכיחים לנו, כמה אבותינו הקדומים שומרים מכל משמר על מסורות קדומות מלפני בית-שני, שאינם חורגים מדרכי חז"ל, התואמות את ההלכה היהודית. צורת אות זאת גם תואמת את פסיקותיו של הרמב"ם, שכתב בחיבורו כדברים האלה: "שמונה דברים הפוסלים בס"ת... שנפסדה צורת אות אחת עד שלא תיקרא כל עיקר או תדמה לאות אחרת".³⁴

מכיוון שקיים הבדל באות 'ק' המחוברת לבין האות 'ח' באורך הרגל השמאלית - לא תיפסל האות קו"ף המחוברת. כך כתב המהרי"ץ בשו"ת 'פעולת צדיק' ח"א סי' עה וסי' ק, והמאירי ב'קרית ספר', מאמר ב' ח"א, וראה שו"ת הרשב"ץ ח"א, סי' נ-נא, וכך מבואר במרדכי, מנחות תתקנ"ג.

למרות כל זאת, הרב ד' משרקי (מזרחי) שחי במאה ה-18, קיבל בספרו³⁵ את דעת השו"ע,³⁶ שפסל את צורת האות ה'ק' המחוברת. הפועל היוצא מכך, כל ספרי התורה הקדמונים של יהדות תימן נחשבים כפסולים בעיניו, ולא ניתן לקרוא בהם, אע"פ שהוא עצמו העיד, שכך מצא בספרי התורה הקדומים בתימן.

* * *

לסיום נביא תשובת כת"י של הרב י' קאפח, שיש בה מן הקריאה לעדת תימן לחזור למנהגי תימן הקדומים, הנשענים על דברי תנאים ואמוראים. התשובה: מיום ה', יא' מנחם אב התש"ו לתלמידיו א' קרוואני ומ' בן שלמה:

[שאלה:] האים מי שהוא תימני "שאמי" יכול להחליט שהוא עכשיו "בלאדי" ולנהוג את כל מנהגי "הבלאדים" לפסוק על פי הרמב"ם, להתפלל בנוסח "בלאדי" וכדו'?

[תשובה:] הואיל ונוסח תימן המקורי הוא "בלדי", והואיל ובני תימן קבלו עליהם פסקי הרמב"ם כפי שכתבתי במבואי למשנה תורה, לפיכך רשאי.

יוסף קאפח.

³³ הרב מ' כשר, תורה שלמה ח"ח עמ' מ-ע, קיח-קיט, וכ"כ הרב י' קאפח בפירושו על הרמב"ם, תפילין ומזוזה וס"ת, י:א, הע' ט, עמ' תיח.

³⁴ תפילין ומזוזה וס"ת, י:א.

³⁵ שו"ת רביד הזהב, סימנים א, יב, כ.

³⁶ או"ח סי' לב, סע' יח; סע' לו, סע' ב; יו"ד סי' רעד, סע' ו.